

Komisijos komunikatas dėl valstybės pagalbos taisyklių taikymo nuo 2012 m. sausio 1 d. bankų priemonėms finansų krizės sąlygomis paremti

(Tekstas svarbus EEE)

(2011/C 356/02)

I. ĮVADAS

1. Nuo pasaulinės finansų krizės pradžios 2008 m. rudenį Komisija paskelbė keturis komunikatus, kuriuose pateikė išsamias gaires dėl valstybės paramos finansų įstaigoms⁽¹⁾ suderinamumo su Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 107 straipsnio 3 dalies b punkto reikalavimais kriterijū. Tai komunikatas „Valstybės pagalbos taisyklių taikymas finansų įstaigoms skirtoms priemonėms dėl dabartinės pasaulinės finansų krizės“⁽²⁾ (toliau – Bankų komunikatas), komunikatas „Finansų įstaigų kapitalo atkūrimas esant dabartinei finansų krizei: pagalbos apribojimas iki mažiausios būtinos sumos ir apsaugos priemonės nuo netinkamo konkurencijos iškraipymo“⁽³⁾ (toliau – Kapitalo atkūrimo komunikatas), Komunikatas dėl sumažėjusios vertės turto tvarkymo Bendrijos bankų sektoriuje⁽⁴⁾ (toliau – Sumažėjusios vertės turto komunikatas) ir Komunikatas dėl finansų sektoriaus gyvybingumo atkūrimo ir restruktūrizavimo priemonių vertinimo pagal valstybės pagalbos taisyklės dabartinės krizės sąlygomis⁽⁵⁾ (toliau – Restruktūrizavimo komunikatas). Trijuose iš šių keturių komunikatų – Bankų, Kapitalo atkūrimo ir Sumažėjusios vertės turto komunikatuose – išdėstomos būtinos valstybių narių teikiamos pagrindinių rūšių paramos (garantijų dėl išpareigojimų, kapitalo atkūrimo ir paramos turtui priemonių) suderinamumo sąlygos, o Restruktūrizavimo komunikate smulkiai apibūdinami ypatumai, kurie turi būti būdingi restruktūrizavimo (arba gyvybingumo) planui, bankams pagal Sutarties 107 straipsnio 3 dalies b punktą teikiant su krize susijusią valstybės pagalbą.

2. 2010 m. gruodžio 1 d. Komisija priėmė penktąjį komunikatą – Komunikatą dėl valstybės pagalbos taisyklių taikymo nuo 2011 m. sausio 1 d. bankams skirtoms paramos priemonėms dėl finansų krizės⁽⁶⁾ (toliau – Pratęsimo komunikatas). Pratęsimo komunikatu iki 2011 m. gruodžio 31 d. pakeistomis sąlygomis pratęstas Restruktūrizavimo komunikato – vienintelio iš keturių komunikatų, kuriame nustatytas galiojimo terminas – taikymas. Pratęsimo komunikate Komisija taip pat nurodė, kad, jos nuomone, vis dar tenkinami valstybės pagalbos tvirtinimo pagal Sutarties 107 straipsnio 3 dalies b punktą, pagal kurį pagalba išimtinai leidžiama kurios nors valstybės narės ekonomikos dideliems sutrikimams atitaisyti, reikalavimai, ir kad turi toliau

galioti Bankų, Kapitalo atkūrimo bei Sumažėjusios vertės turto komunikatai, kad būtų turimos gairės dėl su krize susijusios pagalbos bankams suderinamumo su Sutarties 107 straipsnio 3 dalies b punktu kriterijū.

3. 2011 m. padidėjusi įtampa valstybės garantuotos skolos rinkose darė vis didesnę spaudimą Sąjungos bankų sektoriui, ypač vidutinio ir ilgalaikio finansavimo rinkoms. 2011 m. spalio 26 d. susitikime valstybių ar vyriausybių vadovų sutartu priemonių bankų sektoriuje rinkiniu⁽⁷⁾ siekiama atkurti pasitikėjimą bankų sektoriumi garantuojant vidutinės trukmės finansavimą ir, atsižvelgiant į valstybės garantuotos skolos pozicijų įvertinimą rinkoje, sudarant laikiną kapitalo rezervą, kurio kapitalo santykis – 9 % aukščiausios kokybės kapitalo. Komisijos nuomone, nepaisant šių priemonių, valstybės pagalbos tvirtinimo pagal Sutarties 107 straipsnio 3 dalies b punktą reikalavimai bus tenkinami ir pasibaigus 2011 m.

4. Todėl Bankų, Kapitalo atkūrimo ir Sumažėjusios vertės turto komunikatai bus taikomi ir po 2011 m. gruodžio 31 d. Pratęsiamas ir Restruktūrizavimo komunikato taikymas – jis galioja ir po 2011 m. gruodžio 31 d.⁽⁸⁾ Komisija stebės padėtį finansų rinkose ir, kai tik leis rinkos sąlygos, imsis priemonių nustatyti tvaresnes valstybės pagalbos bankams sanuoti ir restruktūrizuoti pagal Sutarties 107 straipsnio 3 dalies c punktą taisyklės.

5. Siekiant palengvinti priemonių bankų sektoriuje rinkinio įgyvendinimą ir atsižvelgti į bankų rizikos profilio pokyčius nuo krizės pradžios, pageidautina aiškiau apibrėžti ir atnaujinti tam tikrus taisyklių aspektus. Šiame komunikate

⁽¹⁾ Kad skaitytojui būtų patogiau, finansų įstaigos šiame dokumente vadinamos tiesiog bankais.

⁽²⁾ OL C 270, 2008 10 25, p. 8.

⁽³⁾ OL C 10, 2009 1 15, p. 2.

⁽⁴⁾ OL C 72, 2009 3 26, p. 1.

⁽⁵⁾ OL C 195, 2009 8 19, p. 9.

⁽⁶⁾ OL C 329, 2010 12 7, p. 7.

⁽⁷⁾ 2011 m. spalio 26 d. ES valstybių arba vyriausybių vadovų pareiškimas (http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/ec/125621.pdf).

⁽⁸⁾ Pagal Komisijos ankstesnę praktiką, dabartinės arba naujos bankų paramos schemos (kad ir kokios jose būtų nustatytos paramos priemonės – garantijos, kapitalo atkūrimas, likvidumas, parama turtui ar kt.) bus prireikus pratęstos arba patvirtintos tik šešiams mėnesiams, kad 2012 m. viduryje būtų galima atlikti kitus taisymus.

išdėstomi reikiami su krize susijusios pagalbos bankams teikimo nuo 2012 m. sausio 1 d. suderinamumo kriterijų pakeitimai. Visų pirma šiuo komunikatu:

- a) papildomas Kapitalo atkūrimo komunikatas: pateikiamos išsamesnės gairės, kaip užtikrinti deramą atlygį už kapitalo priemones, kurios neduoda fiksuotos grąžos;
- b) paaiškinama, kaip Komisija atliks proporcingą ilgalaikio bankų gyvybingumo įvertinimą atsižvelgiama į priemonių bankų sektoriuje rinkinį; ir
- c) peržiūrimi metodai, kuriais užtikrinama, kad už garantijas dėl bankų išpareigojimų mokami mokesčiai būtų pakankamai dideli susijusiai pagalbai apriboti iki minimumo, taip siekiant užtikrinti, kad metodais būtų atsižvelgiama į didesnius pastarojo meto bankų kredito išpareigojimų neįvykdymo apsikeitimo sandorių (CDS) palūkanų normų skirtumus ir atitinkamos valstybės narės CDS palūkanų normų skirtumų poveikį.

II. VALSTYBĖS VYKDOMO KAPITALO ATKŪRIMO ĮKAINOJIMAS IR SĄLYGOS

6. Kapitalo atkūrimo komunikate pateikiamos bendros kapitalo injekcijų įkainojimo gairės. Tos gairės daugiausia skirtos fiksuotos grąžos duodančioms kapitalo priemonėms.
7. Atsižvelgdama į reglamentavimo pokyčius ir kintančią rinkos aplinką, Komisija numato, kad ateityje valstybės kapitalo injekcijos gali dažniau būti kintamą atlygį duodančių akcijų formos. Pageidautina aiškiau apibrėžti kapitalo injekcijų įkainojimo taisyklės, nes atlygio už tokias akcijas forma – (neužtikrinti) dividendai ir kapitalo prieaugis, todėl sunku tiesiogiai įvertinti *ex ante* atlygį už tokias priemones.
8. Todėl atlygį už tokias kapitalo injekcijas Komisija vertins remdamasi akcijų emisijos kaina. Pasirašomų kapitalo injekcijų akcijų kaina turėtų būti pakankamai diskontuota (patikslinus atsižvelgiant į vertės sumažėjimą) ⁽¹⁾ prieš pat pranešant apie kapitalo injekciją, kad būtų pakankamai užtikrinta, jog valstybė gautų deramą atlygį ⁽²⁾.
9. Į biržos sąrašus įtrauktų bankų atveju orientacinė akcijos kaina turėtų būti kotiruojama akcijų rinkos kaina su teisėmis, lygiavertėmis toms, kurios priskiriamos išleidžiamoms akcijoms. Į biržos sąrašus neįtrauktų bankų atveju tokios rinkos kainos nėra, todėl valstybės narės turėtų taikyti deramą rinką grindžiamo vertinimo metodą (įskai-

tant panašių grupių kainos ir pelno santykio metodą arba kitus visuotinai pripažintus vertinimo metodus). Pasirašomos akcijos turėtų būti pakankamai diskontuotos šios rinkos (arba rinka grindžiamos) vertės.

10. Jei valstybės narės pasirašo akcijas be balsavimo teisių, gali būti reikalingas didesnis diskontas, kurio dydis turėtų atspindėti akcijų su balsavimo teisėmis ir akcijų be balsavimo teisių kainų skirtumą vyraujančiomis rinkos sąlygomis.
11. Kapitalo atkūrimo priemonėmis bankai turi būti deramai skatinami kuo greičiau atsisakyti valstybės paramos. Jei paskatos atsisakyti paramos sumanytos taip, kad ribojamos valstybės narės galimybės tikėtis kintamą atlygį duodančių akcijų kurso padidėjimo, pavyzdžiui, seniesiems akcininkams išleidžiami varantai, kad jie iš valstybės galėtų išpirkti naujas akcijas už kainą, kuri apima deramą metinę grąžą valstybei, bus reikalingas didesnis diskontas, kad būtų atspindėtas akcijų kurso padidėjimo galimybių apribojimas.
12. Bet kuriuo atveju diskonto dydis turi atspindėti kapitalo injekcijos, susijusios su esamu aukščiausios kokybės I lygio kapitalu, dydį. Kuo didesnis kapitalo trūkumas, susijęs su esamu kapitalu, tuo didesnė rizika valstybei, todėl reikalingas didesnis diskontas.
13. Mišrioje priemonėse iš esmės turėtų būti numatytas alternatyvus atkarpų mokėjimo mechanizmas, pagal kurį atkarpos, kurios negali būti išmokėtos grynaisiais, būtų valstybei išmokamos išleidžiant naujas akcijas.
14. Komisija toliau reikalaus, kad bet kurio banko, gaunančio valstybės paramą kapitalo atkūrimo arba sumažėjusios vertės turto priemonėmis, restruktūrizavimo planą (arba atnaujintą restruktūrizavimo planą) valstybės narės pateiktų per šešis mėnesius nuo Komisijos sprendimo, kuriuo jam leidžiama teikti sanavimo pagalbą, datos. Jei sprendimas dėl sanavimo pagalbos teikimo bankui pagal pagalbos bankams suderinamumo su Sutarties 107 straipsnio 3 dalies b punktu taisyklės (nesvarbu, ar ji susijusi su ta pačia restruktūrizavimo operacija) jau priimtas, Komisija gali reikalauti restruktūrizavimo planą pateikti per trumpesnę nei šeši mėnesiai laikotarpį. Atlikdama proporcingą ilgalaikio bankų gyvybingumo vertinimą, Komisija atsižvelgs į visus požymius, iš kurių matyti, kad bankai gali būti ilgą laiką gyvybingi daug nerestruktūrizuoti, visų pirma kai kapitalo iš esmės pritrūksta dėl sumažėjusio pasitikėjimo valstybės garantuota skola, kai valstybės kapitalo injekcija apribojama suma, reikalinga kompensuoti nuostoliams dėl EEE susitarimo susitariančiųjų šalių obligacijų įvertinimo pagal rinkos kainą bankuose, kurie kitais atžvilgiais yra gyvybingi, ir kai analizė rodo, kad šie bankai pernelyg nerizikavo įgydami valstybės garantuotos skolos vertybinių popierių.

⁽¹⁾ Sumažėjimas gali būti apskaičiuojamas taikant visuotinai pripažintus rinkos metodus (pvz., teorinę kainą be pasirašymo mokesčio (TERP)).

⁽²⁾ Jei valstybės narės pasirašo akcijų emisiją, emitentas turėtų mokėti deramą pasirašymo mokesčių.

III. VALSTYBĖS GARANTIJŲ ĮKAINOJIMAS IR TEIKIMO SĄLYGOS

15. Bankai gali gauti valstybės garantiją dėl naujų užtikrintų arba neužtikrintų skolos priemonių, išskyrus laikomas kapitalu, emisijos. Kadangi spaudimas bankų finansavimui daugiausia daromas vidutinio ir ilgalaikio finansavimo rinkose, valstybės garantijos turėtų būti iš esmės taikomos skoloms, kurių grąžinimo terminas – nuo vienu iki penkerių metų (septyneri metai padengtų obligacijų atveju).
16. Nuo krizės pradžios valstybės garantijų kaina siejama su gavėjo CDS palūkanų normų skirtumų mediana 2007 m. sausio 1 d.–2008 m. rugpjūčio 31 d. Nuo 2010 m. liepos 1 d. galioja padidinta kaina, kuri geriau atspindi atskirų gavėjų rizikos profilį ⁽¹⁾.
17. Siekiant atsižvelgti į didesnius pastarojo meto bankų CDS palūkanų normų skirtumus dėl rizikos, ši įkainojimo formulė turėtų būti atnaujinta ir remiamasi CDS palūkanų normų skirtumų mediana per trejų metų laikotarpį, pasibaigiantį likus vienam mėnesiui iki garantijų suteikimo. Kadangi per pastaruosius metus CDS palūkanų normų skirtumai iš dalies padidėjo dėl atskiriems bankams nebūdingos įtakos, visų pirma dėl didėjančios įtampos valstybės garantuotos skolos rinkose ir apskritai didesnio rizikos suvokimo bankų sektoriuje, šioje formulėje atskiriems bankams būdinga rizika turėtų būti atskirta nuo valstybių narių ir visos rinkos CDS palūkanų normų skirtumų pokyčių. Ši formulė taip pat turėtų atspindėti tai, kad garantijos dėl padengtų obligacijų kelia garantui gerokai mažesnę riziką nei garantijos dėl neužtikrintos skolos.
18. Atsižvelgiant į 17 punkte minėtus principus, pagal priede išdėstytą peržiūrėtą įkainojimo formulę nustatomi minimalūs garantijų mokesčiai, kurie turėtų būti taikomi, kai valstybės garantijos teikiamos nacionaliniu pagrindu, valstybėms narėms nesudarant bendro garantijų fondo. Komisija šią formulę taikys visoms valstybės garantijoms dėl 2012 m. sausio 1 d. arba vėliau bankų prisiimtų įsipareigojimų, kurių įvykdymo terminas – vieni arba daugiau metų.
19. Kai garantijomis dengiami įsipareigojimai, išreikšti ne garanto nacionaline valiuta, turėtų būti taikomas papildomas mokestis, kad būtų padengta garanto prisiimta valiutos kurso rizika.
20. Kai reikia, kad garantijomis būtų dengiama skola, kurios grąžinimo terminas – mažiau nei vieni metai, Komisija toliau taikys dabartinę įkainojimo formulę, kuri pateikiama susipažinti priede. Komisija neleis garantijomis dengti skolų, kurių grąžinimo terminas – mažiau nei trys mėnesiai, išskyrus išimtinius atvejus, kai tokios garantijos reikalingos finansų stabilumui užtikrinti. Tokiais atvejais Komisija atitinkamą atlygį vertins atsižvelgdama į būtinybę pakankamai skatinti kuo greičiau atsisakyti valstybės paramos.
21. Jei valstybės narės nuspręs nustatyti bendro garantijų dėl bankų įsipareigojimų fondo sudarymo tvarką, Komisija atitinkamai peržiūrės savo gaires, kad visų pirma užtikrintų, jog valstybių narių CDS palūkanų normų skirtumai nedarytų didesnio poveikio, nei reikia.
22. Kad Komisija galėtų įvertinti, kaip peržiūrėta įkainojimo formulė taikoma praktiškai, valstybės narės, pranešdamos apie naujas arba pratęstas garantijų schemas, turėtų kiekvienam reikalavimus gauti tokias garantijas atitinkančiam bankui nurodyti orientacinį mokestį, nustatytą taikant formulę, kuria atsižvelgiama į naujausius rinkos duomenis. Per tris mėnesius nuo kiekvienos garantuotų obligacijų emisijos valstybės narės taip pat turėtų pranešti Komisijai apie faktinį garantijos mokestį, taikytą kiekvienos garantuotų obligacijų emisijos atveju.

⁽¹⁾ Žr. 2010 m. balandžio 30 d. Konkurencijos GD darbinį dokumentą dėl valstybės pagalbos taisyklių taikymo valstybės garantijų schemoms, skirtoms bankų skolai padengti, taikomoms po 2010 m. birželio 30 d. http://ec.europa.eu/competition/state_aid/studies_reports/phase_out_bank_guarantees.pdf

PRIEDAS

Garantijos dėl skolų, kurių grąžinimo terminas – vieni arba daugiau metų

Garantijos mokestis turėtų būti lygus bent:

- 1) 40 bazinių punktų (bp) bazinio mokesčio; ir
- 2) rizika pagrįsto mokesčio, gauto 40 bazinių punktų padauginus iš rizikos mato, kurį sudaro: i) pusė gavėjo penkerių metų pirmaeilių CDS palūkanų normų skirtumo medianos per trejus metus, kurie baigiasi likus vienam mėnesiui iki garantuotų obligacijų emisijos datos, ir pirmaeilių kreditorių rodiklio *iTraxx (iTraxx senior financials index)* penkerių metų medianai tuo pačiu laikotarpiu santykio plius ii) pusė visų ES valstybių narių penkerių metų pirmaeilių CDS palūkanų normų skirtumo medianos ir garantiją teikiančios valstybės narės penkerių metų pirmaeilių CDS palūkanų normų skirtumo medianos santykio, sumai.

Garantijos mokesčio formulė raštu tokia:

$$\text{Mokestis} = 40bp \times (1 + (1/2 \times A/B) + (1/2 \times C/D))$$

čia A – gavėjo penkerių metų pirmaeilių CDS palūkanų normų skirtumo mediana, B – pirmaeilių kreditorių rodiklio *iTraxx (iTraxx senior financials index)* penkerių metų mediana, C – visų valstybių narių penkerių metų pirmaeilių CDS palūkanų normų skirtumo mediana ir D – garantiją teikiančios valstybės narės penkerių metų pirmaeilių CDS palūkanų normų skirtumo mediana.

Apskaičiuojant medianas atsižvelgiama į trejų metų laikotarpį, pasibaigiantį likus vienam mėnesiui iki garantuotų obligacijų emisijos datos.

Nustatant garantijos dėl padengtų obligacijų mokestį gali būti atsižvelgiama tik į pusę rizika pagrįsto mokesčio, apskaičiuoto pagal 2 punktą.

Reprezentatyviųjų CDS duomenų neturintys bankai

Bankų, kurie neturi CDS duomenų arba neturi reprezentatyviųjų CDS duomenų, tačiau turi kredito reitingą, lygiavertis CDS palūkanų normų skirtumas turėtų būti išvedamas iš tos reitingo kategorijos banko penkerių metų CDS palūkanų normų skirtumo medianos tuo pačiu imties laikotarpiu, pagrįstos reprezentatyviaja valstybių narių didelių bankų imtimi. Priežiūros institucija vertins, ar banko CDS duomenys reprezentatyvūs.

Bankų, kurie neturi nei CDS duomenų, nei kredito reitingo, lygiavertis CDS palūkanų normų skirtumas turėtų būti išvedamas iš žemiausios reitingo kategorijos ⁽¹⁾ banko penkerių metų CDS palūkanų normų skirtumo medianos tuo pačiu imties laikotarpiu, pagrįstos reprezentatyviaja valstybių narių didelių bankų imtimi. Apskaičiuotas šios kategorijos bankų CDS palūkanų normų skirtumas gali būti tikslinamas remiantis priežiūros institucijos atliktu vertinimu.

Reprezentatyviasias valstybių narių didelių bankų imtis nustatys Komisija.

Garantijos dėl skolų, kurių grąžinimo terminas – mažiau nei vieni metai

Kadangi skolų, kurių grąžinimo terminas – mažiau nei vieni metai, atveju CDS palūkanų normų skirtumai gali būti netinkama kredito rizikos priemonė, garantijos dėl tokios skolos mokestis turėtų būti lygus bent:

- 1) 50 bazinių punktų bazinio mokesčio; ir
- 2) rizika pagrįsto mokesčio, lygaus 20 bazinių punktų A+ ar A reitingą turinčių bankų atveju, 30 bazinių punktų A– reitingą turinčių bankų atveju arba 40 bazinių punktų žemesnį nei A– reitingą turinčių ar jokio reitingo neturinčių bankų atveju, sumai.

⁽¹⁾ Žemiausia reitingo kategorija – A, nes nepakanka duomenų apie BBB reitingo kategoriją.